

Indianernes myter

Publ. i *Information*, 22.10.1985. Også publiceret i *PLYS: Årbog for børne- og ungdomslitteratur*, samme år, s. 22.

Joseph Bruchac: Vindørnen.

Ill. Kahionhes. Overs. Bo Schöler. 82. s. 118 kr. CDR 1985.

Indianerne har spillet en stor rolle i danske drenges hoveder og liv. De er gennem mere end et århundrede blevet opflasket med dem i bøger, tegneserier og film. Det begyndte med Cooper og hans sidste mohikanere, der blev de første af et både sejlivet og talrigt folk: papirindianerne, der fik både krop og liv i vores stærkeste lege. De fik tag i os. De inkarnerede de frihedslængsler og handletrængsler, der sprang ud af vore tamme og betvungne liv i hjem og skole. Det mærkelige skete, at vi blev indianere selv af de halv- og helracistiske udgydelser, som mange indianerbøger var.

Masser af indianerbøger tog da også efterhånden indianernes parti. Og i de senere år bliver de gamle historier nærmest vendt på hovedet. Desuagtet er de alle sammen indianerhistorier. fortællinger med hel- og halvvilde indianere som råstof for hvid mands myter. Indianerhistorierne er mytiske fortællinger, der hører til vores kultur. De handler om vores forvendte veje og sjæle, og om de hvide drenges liv.

De senere ti-års omvendning i den mytologi har imidlertid også ført til, at indianernes egne historier og myter er blevet brugbare som børnelæsning og udgives i en vis målestok.

Eventyr- og fantasibølgen de sidste år har trukket en del udgivelser med sig af de »vilde« folks egen digtning. Det har ført til at også en del udvandede produkter har set dagens lys – en slags udbytning af de »vilde« og deres digtning. Det er skade, for det er gode historier, og de kunne have en vigtig betydning ved at åbne 4. verdens-folkenes liv, historie og kamp for danske børn på konkret og sanselig vis.

Netop således virker *Vindørnen*. Det er en seriøs samling historier om abenaki-indianernes gavtyv og kulturhero, Gluskabi. Han er lidt af en blanding af en *Till Uglspil* og en *Prometheus*. Han ligner nærmest et menneske. Det er, hvad han er, en myte om menneske og det menneskelige. Klovn og skaber på en gang. Historierne handler både om hans grænser – hvad der sker, når han blander sig i verdensordenen ud fra en snæver egeninteresse – og om hans formåen, når han bekæmper de forhold og uhyrer, der monopoliserer livsgrundlaget. Hvad enten det er vandet, varmen eller tobakken. Han kommer galt af sted, da han finder på en metode til at skaffe sig alle dyrene i sækken, så han er fri for at rende på jagt og have bøvl med det evig og altid.

Historierne udtrykker en art økologisk bevidsthed, både hvad angår natur og kulturforhold. Tingene hænger sammen. Da Gluskabi synes, det kan være nok med vindens hærgen, fanger han den, men det

fører til, at han er ved at forrådne i lumrende tilstand. Den voldsagtige beherskelse af naturens dele får uberegnelige konsekvenser for helheden.

Bogen er en række spændende skrøner og fortællinger, der udtrykker grundlæggende livsforhold, hvad angår mennesker, kultur og natur. De viser, hvad historier har fremfor forklaringer, når de er ordentligt lavet. I tilgift er fortælleformen legende og frimodig, nysgerrig og opdagende. Den er udtryk for den samme bevægelige visdom som historierne udsiger. Man tror gerne på efterskriftens påstand om, at der er hundreder af historier om Gluskabi, og at der sker en løbende fornyelse af repertoire. I den figur er det ikke bare de gamle tiders erfaringer, der kan komme til udtryk.

Fortællingerne hører oprindelig til en mundtlig tradition. Som med al mundtlig digtning er det problematisk at fiksere dem i skrift. Her mærker man dog, at det er en øvet fortæller, der har ført pennen,

men også at noget af råstyrken og særegenheden i sprog og fortælling nok er gået tabt. Den i øvrigt solide og seriøse oversættelse har sikkert ligeledes virket normaliserende ind. Under alle omstændigheder er det ligefuldt en stribe fine historier. Bogens brugsværdi er ikke blevet mindre af Bo Schölers efterskrift om indianerne, deres fortællinger og disses aktuelle betydning for deres kulturkamp.

Bogen er første del af en planeret række bøger, der skal formidle den ukendte, men omfattende indianske digtning, der ikke blot består af traditionelle eventyr og myter, men også en stor ny litteratur bl.a. i tilknytning til de senere års indianske bevægelser, hvor den er et vigtigt redskab i deres kamp for folkelig og kulturel identitet. Som hos andre 4. verdens-folk er den kulturelle kamp livsnødvendig, således som det også ses hos samer og eskimoer i Norden.

Endelig kan de indianske myter have den virkning at justere de hvides indianermyter. Det har sin vigtighed for os.